

Ք Ի Ի Ր Ա Կ Ն

Հ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

ԻԶ. ՏԱՐԻ

3 ՄԱՅԻՍ 1908

ԹԻԻ 19

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Հաւկիթ պահելու կերպերը եւ այլ յարակից շահաւէտ թերադրութիւններ գործի մարդոց համար. — Նամակ առ իշմ-բազրութիւն. — Առեւտրական սովորութիւններ. — Ինտնց ոյժը, տեսակը եւ անոնց գոյութիւնը հաստատելու կերպը. — Շերամին եւ մետաքսին վրայ ծծումբի ծովին ազդեցութիւնը. — Խնչ է Միւլսիլը. — Նմոյշ-ներ առեւտր. նամակներու. — Առեւտր. Բառարան. — Դատական Բրո-նիկ. — Եւրոպական առեւտր. հրապարակներ. — Առեւտր. Բրոնիկ:

ՀԱԻԿԻԹ ՊԱՇԵԼՈՒ ԿԵՐՊԵՐԸ

ԵՒ ԱՅՈՒ ՅԱՐԱԿԻՅ ՇԱՀԱԻԿՑ ԹԵՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ ՀԱՄԱՐ

X

Անշուշտ եմ որ Բիւրակնի էջերը միշտ տրամադրելի են ամէն այն նիւթերու համար, որոնք օգտաւէտ թերադրու-թիւններ կը պարունակեն իրենց մէջ: Հետեւաբար կը փու-թամ հաղորդել առեւ. նորութիւն մը, կոչ մը ընելով մեր գործի մարդոց և հողագործներուն, որպէս զի պէտք եղած դիմումը ընելով օգտուին հաւարութեան արուեստէն:

Անուրանալի իրողութիւն մ'է որ հաւկիթի առեւտուրը այսօր հասած է այն բարձրութեան որ հիացում կը պատճա-ռէ մարդուն: Անգլիոյ մէջ տարին 4,400 միլիոն հաւկիթ կը ապառի, որուն իբր 2270 միլիոնը ներածութիւն: Ընդհա-նուր արժէքն է 2,250,000,000 դր2.:

Սոյն քանակութեան մեծ մասը Անգլիա կ'ստանայ Ռուսաս-տանէն: Դանիա նախկինին կէսը կը հայթայթէ, իսկ Պել-ժիա և Ֆրանսա իւրաքանչիւրը իբր մէկ քառորդը: Սա-կայն բուն թարմ հաւկիթ արտադրելու մէջ ընկանաբար

Անգլիացի հուլարոյձն է որ անմրցելի կը մնայ: Մի քանի ընկերութիւններ շարժաթական 40,000 թարմ հաւկիթ կը քշեն: Տարին մէկ միլիոն սպառող ընկերութիւններ ալ կան: Քառասուն տարի առաջուան 4 միլիոն ներածութիւնը այսօր 40 միլիոնի բարձրացած է: Ընդհանուր աշխարհի մէջ ալ ապրեցողիչ համեմատութեան մօտեցած է հաւկիթի սպառումը: Հաւարութիւնը մեծ զարգացում ունեցաւ վերջերս: Էտուարտ Պրաուն կը հաշուէ թէ հաւու ու հաւկիթի տարեկան ընդհ. արտադրութիւնն է աշխարհիս մէջ 240 միլիոն անգլ. ոսկի: Ուտելու միայն չէ սահմանուած սոյն համեղ հիւթը, այլ կազմարարութեան, ձեռնոցաշինութեան, շաքարեղէն և խմորեղէն տեսակ տեսակ ուտելիքներու մէջ ալ կը գործածուի: Անգլիոյ մէջ մօտաւորութեան շարքով կը բարձրանայ զանազան երկիրներէ ներածուած հաւկիթներուն գինը: Այսպէս, Ֆրանսական հաւկիթները, որ 4—8 օրէն անգլիական հրապարակ կը հասնին, միշտ աւելի բարձր գին ունին քան ուսականները, որ 28—40 օրուան մէջ կրնան հասնիլ: Չմեռը բնականաբար բարձր, իսկ ամառը աժան գնով կը ծախուին հաւկիթները: Ֆրանսական հաւկիթին 120 հատը 3 տոլար 14ի կը ծախուի (25 զրշ. մէն մի թաւէր), Դանիականինը 2.79ի, Իտալականինը 2.43ի, Աւստրիականինը 2.42ի, իսկ Անգլ. թարմը 3.29ի. ծանրութեան կողմէ կը դատարարուին օտար հաւկիթները: Դանիականները, որոնց 20ը 15 փառնաւ կը կշռէ, կը ծախուին 2.31 տոլարի, իսկ 18 կշռողները 2.79 տոլարի: Շուէտ սկսած է 120 հատը 20 փառնաւ կշռող հաւկիթներ արտադրել, որ Հոկտ. ամսուն կը ծախուին 3.43 տոլարի (86 զրշ.):

Չմեռ ատեն հրապարակ բերուած հաւկիթները մեծաւ մասամբ ամիսներ առաջ կ'ամբարուին, բան մը զոր կը պարտինք նորահնար քիմիական նիւթի մը, որ կատարեալ գոհացում կուտայ մեծաքանակ հաւկիթ պահողներուն: Այս միտք փրկարար միջոցաւ անցեալ գարնան Անգլիոյ մէջ հաւկիթի վաճառական մը մէկ միլիոն աժանագին հաւկիթներ ժողովեց և ձմեռը բարձր գնով վաճառեց զանոնք: Օտար երկիրներու մէջ այս միջոցաւ պահպանուած 30 միլիոն հաւկիթներ քշուեցան Անգլիոյ մէջ: Տարբաբաններ այս բաղադրութենէն մեծաքանակ կը պատրաստեն այժմ, և թիթեղ-

եայ տուփերով կը ծախեն: Սովորական ջերմութեամբ չեն հալիր ու իրարու միմեար այս բաղադրութիւնները, այլ զանոնք կազմող տարրերը հալեցնելու համար ելեկտրական հնոցի մը սաստիկ ջերմութիւնը պէտք է: Ուստի, ա՛յն տեսակ կեղորոններ ուր կը պակսին քիմիաբանական աշխատանքներ և ելեկտրական, հնոցներ, անգործնական է այս նիւթը բաղադրելու ձեռնարկել: Վերջերս ահագին պահանջ մը ստեղծուած ըլլալով՝ զգալաբար աժանցած է այս նիւթին գինը: Տակառով կրնայ Տաճկաստան ղրկուիլ հանդերձ ճամբու ծախքով փառնաւ (125 տրամբ) երկու զրուչի: Տակառը 500—600 փառնաւ (150/160 օխա) կը կշռէ և մէկ առ 15 ջրի հետ խառնուելով 100 հաւկիթ կը պահէ մէկ փառնաւը: Տակառ մը միայն ղրկելը շատ անպատեհութիւններ ունի և նաւորչէքը բարձր է անշուշտ, մէկ տակառի տեղ 4 տակառ ստանալը միւսնոյն ծախքը ունի: Ուստի առաքողը 4 տակառ ուղղին 20 առ 100, իսկ 10 տակառ ուղղին 30 օ/ո գեղչ կը խոստանայ: Յարակից ծանօթութիւններ ալ կրնայ տալ առաքողը, հողագործ և կարօտ ժողովրդեան ծառայութիւն մը ընելու համար: Համառօտակի յիշենք աստ սոյն օգտակար հեղուկին գործածութեան հեշտին կերպը: Հաւկիթը պարտի թարմ ըլլալ, հեղուկը մատնաչափ մը ծածկելու է հաւկիթը, իսկ ամանի մասին ո՛ր և է բան անխտրաբար կրնայ գործածուիլ, բաւական է որ մաքուր ըլլայ, ջուրը պահէ և փակ պահուի, որպէս զի ջուրը շոգիացմամբ չպակսի: Զիմէնթոյով աւազան ալ կրնայ շինուիլ, երբ գործը մեծ է և ձեռնարկը կարեւոր: Մաղի նման ծակ ծակ թիւերով աւազանէն դուրս կը հանեն հաւկիթները: 24 քառակուսի ոտք տարածութեամբ ու 4 ոտք խորութեամբ աւազան մը կրնայ 4000 հաւկիթ պարունակել: Մէջտեղէն կխուռած տակառներու մէջ պահելը աւելի աժան միջոց մ'է, բաւական է որ գործածութենէն առաջ տակառները աղջրով լուացուին և գետնէն քիչ բարձր դրուին օդ առնելու և խոնաւութենէն զերծ մնալու համար:

Զրեղմնաւորուած հաւկիթը աւելի լաւ կը դիմանայ քան բեղմնաւորուածը: Աքաղաղը երբեք կարեւոր չէ հաւուն ածանութեան համար, միայն թէ ձագ չեն կրնար հանել աքաղաղ չեղած հաւնոցի մը հաւկիթները: Ուտելու համար

յանձնարարելի են հաւկիթները ա՛յն հաւնոցներուն, ուր աքաղաղ բնաւ չի գտնուիր: Նախապաշարման մը արդիւնք է ամէն հաւնոցի մէջ աքաղաղ մը պահել:

ԹԽՍԻՉ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Արուեստական կերպով ձագ հանելու դրութիւնը շատ պարզ է: Թուխո նստող հաւը ուրիշ բան մը չընելի՝ իր տակի հաւկիթներուն, բայց միայն տաք պահել զանոնք այս ինչ աստիճան: Թխսիչ մեքենան արուեստական ջերմութեան միջոցաւ ձագ կրնայ հանել իր մէջի հաւկիթներէն, ճիշտ ինչպէս հաւը մարմնական ջերմութեան ազդեցութեամբ ձագ կը հանէ իր տակի հաւկիթներէն: Ամերիկայի մէջ 138 գործարաններ կան, որոնք գլխաւորապէս թխսիչ մեքենաներու և հաւարուծական ուրիշ գործիքներու պատրաստութեամբ կը զբաղին: Քսան տարիներէ ի վեր շատ նորութիւններ ներմուծուած են այդ մեքենաներուն մէջ, և այսօր կատարելութեան գագաթնակէտը հասած են: Հաւկիթը դրուելէն 20 օր վերջ ձագուկները կ'ենեն, և 1 առ 10 հազիւ կ'աւրուին դրուած հաւկիթներէն: Բազմատեսակ են այս մեքենաները և իրարմէ տեսակով և մէթոտով կը տարբերին: Ստորեւ պիտի նշանակենք յարմարագոյններն հանդերձ իրենց գնելով:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԱՍԵՐԸ

Մեծութիւն	Պողպատ	Պղինձ
50 հաւկիթ	6.50 տոլար	8.50 տոլար
100 »	11.50 »	14.50 »
200 »	18.00 »	25.00 »

Յետ թխման, ձագերը չեն կրնար հաւնոցին մէջ մեծնալ: Մասնաւոր ձագնոց մը շինուելու է, ուր պաշտպանուին օդի աննպաստ ազդեցութենէն: Մասնաւոր թխսիչ մեքենաներ պատրաստելը շատ դիւրին է: Պատրաստը 7.50էն 10.50 տոլարի կը ծախուի: Թխսիչ մեքենայի նորագոյն ձեւ մը կայ որ խիստ իննպողական է: 50 հաւկիթի համար շինուած է և մեքենայի գինը 5 տոլար է, հանդերձ ձագնոցով 7.50: 4 հատը 3/4 օրս կը կշռէ: Այս գիներէն գործարանը գործակալութեք կը վճարէ, հետեւաբար գնորդք աւելի բան մը պիտի

չվճարեն, բայց ի ճամբուս ծախքէն: Երբ երկար և մանրա-
ման տեղեկութեանց համար Բիւրակնի Խըազբութեան գիւմ-
ուի, հասցէն կրնանք ընթերցողաց տրամադրութեան ներքե
գնել: Կը յուսանք թէ մերայինք պիտի ուզեն շահագրգռու-
թիւն մը ունենալ այս մասին, գիտնալով թէ մեծապէս օգ-
տակար և շահաւէտ գործ մ'է այս և ապագայի մէջ շահու-
ն և յաջողութեան ամէն յոյս ներշնչելու կարող:

Մենք մեր բնական վայրերու բնածին յարմարութեամբը
և եզակի գիրքովը գրգռւմ մը ունենալու ենք սոյն ար-
ուեստը ընդգրկելու և ադիկ օգտուելու համար: Գիւղական
առողջ կլիման և բացօթեայ գիրքերը քաջալեր ըլլալու են
մեզի հետեւելու այս տեսակ արուեստից: Երբ առիթը ներ-
կայանայ, յանկերգ մ'ունինք պատրաստ մեր չրթանց ծայ-
րերը, — «գործ չկայ»: Ընդհակառակն: Երբ ինքնագիտակցու-
թեան ոգին մեզի հետ է, տակաւին մեր մօտ կան այս օրի-
նակ բաղմամբիւ շահաւոր առիթներ և միջոցներ, որոնցմով
գիւրաւ պիտի կրնայինք հայթայթել մեր օրապահիկը, զար-
գացնելով և ընդարձակելով նաեւ մեր վաճառականութիւնը:
Մէրսին

ՊԵՏՈՒՐ

ՆԱՄՍԿ ՍՈՒ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԻԹՆԵՐԸ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ԱՆՎԹԱՐ

Պ Ա Հ Ե Լ ՈՒ Ե Ղ Ա Ն Ա Կ Ը

Պարագաներուն բերմամբ տակաւին այսօր կարդալու
պատենութիւնը կ'ունենանք Հաւկիթները պահելու եղանակը
խորագրով մեր նամակը, հանդերձ ծանօթութեամբ ձեր Խըմ-
բազբութեան: Ինչ որ ալ ըլլայ, օգտակար ծառայութիւն
մը գնահատուելէ երբեք չի դադրիր օրերու և ամիսներու
հոլովումովը:

Հաւկիթները մինչեւ երկու տարի պահելու կերպը՝
միտքս մտրակող տեսլականը եղած էր կեանքիս բովանդակ
գործառնութեանց մէջ: Վերջապէս յաղթելով դժուարու-
թեանց, այսօր իմ հնարագիտութիւնս հրապարակելու հա-
մարձակութիւնը կ'ունենամ:

Իմ գտած եղանակս կը տարբերի ճիմնովին կրաջուրի

կամ պաղ օդի մթերանոցներու մէջ պահելէն . ո՛չ ալ լրացում կամ կատարելագործութիւնն է՝ մատնանշուած թերուածեան մը այս երկու մէթոտներու մէջ :

Պոլսոյ և Եւրոպական հրապարակներու վրայ գործածուած մէկէ աւելի այն եղանակներէն չէ մերինը : Պէտք է խոստովանիլ թէ ձեր յիշած ամէնուն ծանօթ մէթոտները ապահովաբար կարող չեն պահել հաւկիթները մինչեւ երկու տարի կատարելապէս : Մերինին առաւելութիւնը աս է արդի գործածուած մէթոտներուն վրայ .— Հաւկիթները մինչեւ երկու տարի պահելու համար անոնք իմ քովս պիտի չսպասեն քանի մը ժամէն աւելի .— 1000 հաւկիթի համար մէկ ժամը կը բաւէ , 2000 հաւկիթի՝ երկու ժամ , 3000 հաւկիթի՝ երեք , և այսպէս հետզհետէ հաւկիթներուն քանակութեանը համեմատ՝ զանոնք իմ հնարած մէթոտիս ենթարկելէ ետք կը վերադարձնեմ ընդհուպ տիրոջ , որով գործողութիւնը լմնցած կ'ըլլայ : Յետոյ անոր տէրը կրնայ զանոնք փոխադրել այլ և այլ երկիրներ :

Ես անձամբ ո՛ր երկրին մէջ ալ ըլլամ , կարող եմ այսպէս անվնաս պահել կամ պահել տալ հաւկիթները առանց նկատի առնելու միջավայրի կամ կլիմայի ազդեցութիւնը : Օրինակի սղազաւ , Սիպերիոյ մէջ բնակութիւն հաստատող անձ մը՝ երբ բարեհաճութիւնը ունենայ փորձելու զմեզ թալաս կամ կետարիա գտնուող Բ . անձի մը միջոցաւ , ես նախ Բ . անձէն առած հաւկիթներս կ'ենթարկեմ իմ վերոյիշեալ եղանակին՝ կուտամ ապա նորէն Բ . անձին , որպէս զի Սիպերիա զրկէ անմիջապէս : Մեր այս նոր մէթոտով երբ իմ զրկած հաւկիթներս Սիպերիոյ մէջ երկու տարի սպասելէն ետք կշռուին՝ այս տեղը կշռուած քանակութեանն տրամ իսկ պակաս կամ աւելի պիտի չըլլան : Նոյնպէս միւս բոլոր կլիմաներուն համար ալ :

Ուրեմն ասով հաստատել կ'ուզենք թէ մեր այս բոլորովին նոր մէթոտը հաւկիթներու փոխադրման շատ նպաստաւոր է : Վաճառական մը կրնայ պտտցնել զանոնք շարունակ երկու տարի , ամէն տեսակ կլիմայ ունեցող երկիրներու մէջ : Հաւկիթները իրենց բնական ձերմակութիւնը պիտի չկորսնցնեն մեր այս նոր մէթոտով :

Պէտք է առաջուց սա ալ գեղուցանել որ մեզ յանձնուած հաւկիթները ամենեւին ունենալու չեն ճեղքըրտուք կամ բացուած ծակտիկներ կեղեւներուն վրայ և մանաւանդ հո-
տած ըլլալու չեն :

Տարւոյն ո՛ր ամսուն մէջ ալ ըլլայ, պատրաստ եմ զիս փորձել ուզող հեռաւոր և մօտակայ յարդելի վաճառականաց օգտակար ըլլալու :

Թալաս, 21 Ապրիլ

Յարգանք

Տիգրան Էֆեիսաց

Յ. Գ. — Աւելի շնորհակալ պիտի ըլլայի եթէ զմեզ փորձողը առաջին անգամ Բիրախիլի Խմբագրութիւնն ըլլար ի հետաքրքրութիւն այս տողերը ընթերցող անձանց :

Նոյն

ԱՌԵՒՏՐ • ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ • —

ԱՆՈՒՅ ՈՅԺԸ, ՏԵՍԱԿԸ, ԵՒ ԱՆՈՒՅ ԴՈՅՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Յայտնի իրողութիւն մ'է որ առեւտրական գործառնու-
թեանց մէջ մասնաւորաբ Առեւտրական Օրէնքները գործա-
գրելի են : Բայց նկատելով որ վաճառականութեան մէջ յա-
ճախ գործածելի առուծախի, պայմանագրութեան, երաշխա-
ւորութեան, աւանդի, գրաւի նման շատ կարեւոր խնդիր-
ներ դանց առնուած են Առեւտրական օրէնքներու մէջ և
հետեւաբար անոնք այս կարգի խնդիրներու համար անբա-
ւական են, ուստի մեզ կը մնայ փնտռել այն տեղը ուր դի-
մել պէտք է :

Սոյն խնդիրը մեր վաճառականներուն օրէնք սովորելու
հարցին հետ սերտ առնչութիւն ունի, զոր ներկայ յօդուա-
ծով ըստ կարի պիտի ջանամ պարզել :

Ուրիշ առթիւ ըսած էի արդէն որ երբ Առեւտր. դա-
տարանի մը կողմէ տեսնուած խնդրի մը համար Առեւտր.
օրէնքներուն մէջ բացորոշ տրամադրութիւններ չգտնուին,
հարկ է ընդհանուր, այսինքն Գաղաքային օրէնքին (Մէ-
ծէլէ) դիմել : Այս տեսակէտը ո՛չ թէ միայն Օսմանեան այլ

և եւրոպական օրէնսդրութեան կողմէ ընդունուած ճշմարտութիւն մ'է :

Ի Ֆրանսա, Քաղաքային օրէնքին մէջ ալ տրամադրութիւն չգտնուած առեւտրական խնդիրներու համար իրաւագիտական ընդհանուր սկզբունքներու և ընկալեալ սովորութիւններու կը դիմուի : Իսկ մեր մէջ, ըստ որում Օսմ. Քաղաքային օրէնսդրութեան հիմը իսլամական սրբազան իրաւագիտութիւնն է (իլմը Փըքըհ), հետեւաբար ի հարկին հոն և առաւելագոյն առեւտրական ընկալեալ սովորութիւններու դիմել անհրաժեշտ է :

Իրաւագիտական հիմնական սկզբունքներու համաձայն, մասնաւոր օրէնքները ընդհանուր օրէնքներէ նախընտրելի են. հետեւաբար երբ առեւտրական խնդիրներու համար առեւտրական մասնաւոր օրէնքներու մէջ ընդհանուր օրէնքին հակառակ տրամադրութիւններ, այսինքն Քաղաքային և Առեւտրական օրէնքներու տրամադրութիւններու միջև հակասութիւններ գտնուին, Առեւտրական օրէնքը գործադրելի է :

Մինչև հոս առեւտրական գործառնութեանց ընդհանուր և մասնաւոր օրէնքներու, իսլամական և եւրոպական իրաւագիտական սկզբունքներու և ընկալեալ սովորութիւններու գործադրութեան ժամանակը և տեղը հակիրճ կերպով բացատրեցի : Կը մնայ կէտ մը միայն, որ ամէնէն կարեւորը և ազդեցիկն է և այդ ալ վերոգրեալ սովորութիւններու ուժին, տեսակին և գոյութիւնը հաստատելու կերպին կը պատկանի :

Մէճէլլէի 36րդ յօդուածին համաձայն, սովորութիւնը (ուրֆ ու ատէթ, usage ou coutume) օրէնքի համազօր է, այսինքն սովորութիւնը, ըլլա՛յ ընդհանուր կամ մասնաւոր, դատի մը վճիռը արդարացնող օրէնքի տեղ ընդունելի է, բաւական է որ անիկա օրէնքի, հանրային բարքի և տպահովութեան հակառակ տրամադրութիւններ չունենայ : Ասկէ կարելի է եզրակացնել թէ օրէնքի չգոյութեան ատեն սովորութիւնը անոր կարգը կ'անցնի :

Սովորութիւնները պէտք է հնաւանդ, երկար ատեն անընդհատ կրկնուած ըլլան :

Վերոգրեալ բանաձեւը առեւտրական սովորութիւններ

րու (ուրֆ ու ատէթը թիւճարիէ, usages ou coutumes commerciaux) սապէս կրնանք պատշաճեցնել. — «Առեւտրական սովորութիւնները, առեւտր. գործառնութեանց և անոնց մանրամասնութեանց մէջ ողջախոհ մարդոց կողմէ ընդունուած, և առաջին, հանրային բարքի և ապահովութեան հակառակ ըլլալու, վաճառականներու միջև երկար ատեն անընդհատ կրկնուած և հաստատութիւն գտած սկզբունքներ են»:

Մէճէլլէի 44րդ յօդուածին համեմատ վաճառականներու միջև սովորութիւն եղած բան մը անոնց մէջ պայմանադրուած կը նկատուի, այսինքն առանց մասնաւոր պայմանադրութեան առեւտրական սովորութիւններ վաճառականներու միջև յարգի են:

Օսմ. Ցամաքային Առեւտր. օրէնքը և անոր Յաւելումը ֆրանսականին և Մովային Առեւտր. օրէնքը նմանապէս ֆրանսականին և մասամբ հոլանտականին վրայ ձեւուած և տեղային պահանջումներու պատշաճեցուցուած ըլլալով, իսլամական սրբազան իրաւագիտական սկզբունքներէ աւելի եւրոպական իրաւագիտական սկզբունքներու և առեւտրական հնաւանդ և ընկալեալ սովորութիւններու հիման վրայ խմբագրուած ըլլալը անուրանալի է:

Սովորութիւններու տակաւ օրէնքի ձեւ տրուելուն պատճառը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ գործադրելի կանոններու, որոշ ձեւի մը ներքեւ, հանրութեան ծանօթացումը դիրացնել և այս կերպով, կարելի եղածին չափ, իրաւունքի մէջ անորոշութեան առիթ տալիք խնդիրներու առաջին առնել է: Առեւտրական խնդիրներ ա՛յնքան բազմաթիւ և այլազան են որ զանոնք կանխատեսել կարելի չէ եղած և չըլլար: Բաց աստի, գործերու յարաճուն շարժումը, ձեռնբիցութեան ոգին, այլ և այլ երկիրներու միմեանց վրայ ըրած տնտեսական ազդեցութիւնը նորանոր ձեւերու, եղանակներու ծնունդ կուտան և որոնք օրէնագիր իշխանութեան կողմէ խնդրոյ առարկայ ըլլալէ առաջ բաւական ժամանակ իրաւագիտական ընդհանուր սկզբունքներու և ընկալեալ սովորութիւններու համեմատ կը լուծուին: Օրինակի համար, թէ՛ Օսմ. Ցամաքային օրէնքին և թէ՛ Առեւտրականին մէջ ընթացիկ հաշուի (compte courant), չէքի, բնավայրի մուրհակի

(billet à domicile), առեւտրական թուղթերու, բաց փոխան-
ցումի (endossement en blanc), վարկագրի (let tre de credit)
warantի նման գործեր և եղանակներ Օսմ. վաճառականու-
թեան մէջ ամբողջութեամբ գործադրելի ըլլալով հանդերձ,
անոնց մասին օրինական ո՛ր և է տրամադրութիւն չի կայ
թէ և, բայց անոնցմէ ծագելիք վէճեր և խնդիրներ Օսմ.
Առեւտր. դատարաններու առջև իրաւագիտական ընդհա-
նուր սկզբունքներու և ընկալեալ սովորութիւններու համե-
մատ կը լուծուին :

Թուրքիոյ մէջ ցամաքային ևն. ապահովագրու-
թեան խնդիրները շատ մօտ ժամանակի մէջ օրէնքի տակ
առնուեցան և բնական է թէ օր մը օրէնդիր իշխանու-
թիւնը վերոյիշեալ խնդիրներուն համար ալ օրինական մաս-
նաւոր տրամադրութիւններ պիտի խմբագրէ : Օրէնտրական
այս յապաղման մէջ Օսմ. Կառավարութիւնը առանձին չէ,
Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ պէս երկիրներ վերադրեալ
կարգի խնդիրներէ շատերուն մասին գրուած օրէնքներ չու-
նին դեռ :

Սովորութիւնները երկու մասի կը բաժնուին, 1. Ընդ-
հանուր սովորութիւն (ուրֆը աամ), 2. Մասնաւոր սովորու-
թիւն (ուրֆը խաս), այսինքն ընդհանուր վաճառականու-
թեան կամ մասնաւորապէս անոր այսինչ կամ այնինչ ճիւղին,
յատուկ, ուրիշ տեսակէտով մ'ալ առ հասարակ ամէն երկրի,
կամ այսինչ երկրին ամբողջութեան և կամ թէ միմիայն ա-
նոր մէկ մասին մէջ գործադրելի կրնան ըլլալ :

Ընդհանուր և տեղային կամ մասնաւոր սովորութիւննե-
րու միջև հակասութիւններ կամ տարբերութիւններ կրնան
գտնուիլ և բնականաբար տեղային սովորութիւնը ընդհա-
նուր սովորութեան, կամ վաճառականութեան այսինչ ճիւ-
ղին յատուկ սովորութիւնը միւս ամբողջ սովորութիւններէն
զօրաւոր և նախընտրելի է : Վաճառականութեան մէկ ճիւ-
ղին պատկանող կամ որոշեալ տեղ մը իրենց արհեստը կի-
րարկող վաճառականներ գիտնալու են անշուշտ իրենց
արհեստին և տեղւոյն սովորութիւնները :

Երբ խնդրի մը համար «ընկալեալ սովորութիւնը այս-
պէս կը տրամադրէ» ըսուի, պէտք է այդ սովորութեան գո-

յութիւնը հաստատել և իրօք զայն հաստատելը գրուած օրէնքներ հաստատելու չափ դիւրին չէ :

Իսլամական սրբազան իրաւագիտութեան համաձայն , սովորութիւններու գոյութիւնը պէտք է փորձառուներու , մասնագէտներու կողմէ հաստատուի , սակայն այդ փորձառուները և մասնագէտները որո՞նք են : Այս կէտերը չօշափող օրինական բացորոշ տրամադրութիւն չունինք թէև , բայց ըստ օրինի Առեւտր . Սենեակներու առհասարակ առեւտրական խնդիրներու մասին կարծիք յայտնելու իրաւունքը մեզի իբրև ուղեցոյց կրնայ ծառայել : Եւ արդէն Ֆրանսայի մէջ սովորութիւններու գոյութիւնը ի հարկին վաճառականներու հաստատագրերով (certificats), Առեւտր . Սենեակներու տեղեկագրերով (parères) կարելի է հաստատել : Այս հաստատագրերը և տեղեկագրերը պարագային համեմատ դատարանին , դատախազին կամ դատախազեալին կողմէ պէտք է պահանջուին : Երբ խնդիրը օտար սովորութիւններու վրայ է , հարկ է զանոնք հիւպատոսարանէն պահանջել :

Վերոգրեալ հաստատագրերը և տեղեկագրերը երբեք պարտաւորիչ հանգամանք մը չեն կրնար ունենալ : Դատարանները ազատ են իրենց վճիռներուն մէջ :

Ընդհանուր առմամբ Առեւտր . դատարաններու անդամներուն մէկ մասը վաճառականներէ բաղկացած են (*): Այս կազմակերպութեան գլխաւոր նպատակը առեւտրական գործառնութիւններուն և սովորութիւններուն մօտէն տեղեկ վաճառականներուն անձնական հմտութիւններով արդարութիւնը ապահովել է : Հոս խնդիր է թէ վաճառական դատաւորներու անձնական հմտութիւնը սովորութիւններու գոյութիւնը հաստատելու բաւական կրնա՞յ ըլլալ : Եւրոպական կարգ մը երկիրներու(**) օրէնսդրութիւնն ալ ժխտա-

(*) Մասնաւոր կազմակերպութեան մը համաձայն Կ . Պոլսոյ և մէկ քանի մեծ քաղաքներու Առեւտր . դատարաններու անդամները ոչ—վաճառական իրաւագէտներ են :

Թ . Տ . Ս .

(**) Գերմանական դատարաններու մէջ սովորութիւններու գոյութիւնը դատաւորներու անձնական հմտութեամբ կարելի է հաստատուած նկատել :

Թ . Տ . Ս .

տարիէ ի վեր, մասնաւորօք միսսֆարսիներ արգելելու համար, շատ մեծ չափով ծծումբ կը ծխուի հիմա: Մասնագէտներ 100 խորանարդ մէգր տարածութիւն ունեցող տեղերու համար 250—300 կրամ ծծումբ կը յանձնարարեն, ամէն օր ծըխելու պայմանաւ: Իրաւ է որ շերամը բաւական ամուր կազմութիւն մը ունի, և այնպէս կ'երեւայ որ այդ չափազանց դարձանները չեն ազդեր իր վիճակին վրայ, բայց պէտք է գիտնալ որ ծծմբային թթուն գործարանաւոր նիւթերու համար ազդեցիկ թոյն մ'է, և անտարակոյս, ինչպէս ամէն ուրիշ կենդանիներու՝ այնպէս ալ շերամին վրայ ներգործութիւն կ'ընէ: Եւրոպայի մէջ, ուշագիր ու հետաքրքիր շերամաբոյծեր զիտած են որ խողակներուն մետաքսը այնքան աւելի դժուար կը քակուի, որքան շատ քանակով որ անոնց շերամները ծծումբի ծուխին ենթարկուած ըլլան: Այս կարեւոր խնդիրը ուշագրութեան առարկայ եղաւ շերամաբուծութեամբ զբաղող գիտնականներուն կողմէ, որոնք երկար ու մանրակրկիտ քննութիւններէ ետքը, հաստատեցին որ խողակին մետաքսի արտադրութիւնը զգալապէս կը նշուազի ծծմբային թթուի ազդեցութեամբ, որովհետեւ շերամին թրթուրը երբ տակաւին շատ փոքր եղած ատեն ամէն օր կը շնչէ ծծումբով ծխուած օդը, կ'աւրուին, կը խանգարին անոր բերնին այն գործարանները որոնք մետաքս կը շինեն, ու արտադրուած մետաքսն ալ կը փաստուի: Փորձը ցոյց տուաւ որ ո՛չ թէ վերը յիշուած քանակով ամէն օր, այլ անկէց շատ նուազ չափով ծծումբին ծխումը մեծապէս կ'ազդէ խողակին վրայ: Նաեւ ստուգած են որ այդ խողակներու մետաքսը ստէպ կը փրթի, կը խզուի աւազանին մէջ և արտադրութիւնը կը նուազի: Փորձարկութեանց մէջ ուրիշ բան մ'ալ աչքի զարկած է ու դիտուած է որ մեծ քանակով ծծումբի ծուխին ենթարկուելով փաստուած խողակներուն մետաքսը կը պահէ իր առողջութիւնը և տոկունութիւնը: Ասոր պատճառը շատ պարզ է. — Երբ խողակը ծծմբային թթուին ազդեցութեամբ աւրուի, անոր մետաքսին նուրբ ու տկար մասը ամբողջովին կը կորսուի, déchet կ'ըլլայ և աւազանին մէջ կը մնայ հաստ մետաքս, որուն առաձգականութիւնը և տոկունութիւնը թէեւ անվթար կը մնայ, բայց բաղդատաբար նուազ քանակով կ'արտադրուի:

Շերամարութեան մէջ ծծումբին մեծաքանակ գործածութիւնը ո՛չ միայն վնասակար է, ինչպէս ցոյց տուինք, այլ նոյն իսկ աւելորդ ալ է, որովհետեւ այդ միջոցը իր նպատակին չի ծառայեր: Միւսֆարսինի դէմ ծծումբին ազդու դարման մը ըլլալը չէ հաստատուած: Շերամարութեամբ զբաղող գիտունները մանրագնին քննութիւններով հաստատած են որ միւսֆարսինի սերմիկները բնաջինջ ընելու համար պէտք է շերամատան դուռներն ու պատուհանները լաւ մը գոցել, բոլոր ծակերը աղէկ խցել, ու անոր տարածութեան մէկ խորանարդ մէդրին 7.60 կրամ ծծումբ ծխել, և եթէ նոյն իսկ փոքր ինչ օդ առնող շերամատան մը մէջ, տարածութեան համեմատ մէկ խորանարդ մէդրին 3 կրամ ծծումբ ծխուի (պէտք է գիտնալ որ այս քանակն իսկ շատ է և մեծ վնաս կը պատճառէ խողակներուն) միւսֆարսինի սերմիկները կատարելապէս ողջ առողջ կը մնան:

Ծծումբ ծխելուն աննպաստ գիտական այս հաստատութիւններէն ի՞նչ պէտք է եզրակացնել: Շերամարոյծը պէտք է ծծումբ ծխէ՞ թէ ոչ: — Ի պատասխանի այս հարցման, միջին եզր մը ցոյց կը տրուի: Կ'ըսեն. — Նկատելով որ ծծումբը իր թունաւոր յատկութեամբը կրնայ ջնջել միւսֆարսինի սերմիկները, թէեւ ծծումբին յանձնարարուած ու գործածուած չափը զանոնք բնաջինջ ընելու բաւական չէ, նկատելով որ ծծումբին ամէն օր և մեծ քանակով ծխումը վնաս կը պատճառէ խողակին ու մետաքսին, թէեւ շերամին արտաքին երեւոյթէն դատելով, չինք տեսներ ծխումէն ազդուիլը, խոհեմութիւն է, և տրամաբանական ալ է, շերամարութեան (éducation) միջոցին բոլորովին դադրեցնել ծծումբին ծխումը: Սակայն անոր տեղը, պէտք է նախապէս շերամատունները մաքրել, առջի տարուէնէ մնացած բոլոր կասկածելի և վնասակար նիւթերը դուրս հանել, տախտակամածը, պատերը, գործիքները այրող (caustique) նիւթերով լուալ, պատերը կրով ծեփել, ձեղունները սիւպրիւմէով սրսկել, սենեակը ծծումբով ծխել, վերջապէս շերամատունը առաջուրէնէ մաքրելու, սրբելու համար ոչինչ խնայել: Նախազգուշական այս միջոցներով, մասամբ ապահովուած կ'ըլլայ շերամին վիճակը և հարկ չըլլար մեծաքանակ ծծումբ ծխելով մետաքսին արտադրութեանը վնասել:

Ի՞նչ է «Միւրսիլ»ը

×

Երբ մարդ մը իր գործը ուրիշին կը յանձնէ, և այդ գործին մէջ այն անձը իր տեղը կը կարգէ, այս գործողութեան փոխանորդութիւն (վեֆեսիթ) կ'ըսեն: Գործ մը ուրիշին ձեռքով կատարելու տարբեր եղանակ մ'ալ կայ, որ փոխանորդութեան կը նմանի, բայց փոխանորդութիւն չէ, այլ պատգամաւորութիւն (բեսալթ): Օրինակի համար, եթէ մարդու մը պաշտօն տրուած է մէկուէն խօսքը ուրիշին հաղորդել, ո՛ր և է տնօրէնութեան մէջ առանց անոր մասնակցութիւնը գտնուելու, այս գործողութեան բեսալթ կ'ըսեն: Ղրկուած անձը բեսուլ, ղրկող անձը միւրսիլ և այն անձը, որու ղրկուած է, միւրսիլ իւնիլիյի կը կոչուին:

Պատասխանատուութեան տեսակէտով, տարբերութիւն կայ այս երկու նմանօրինակ գործողութեանց մէջ: Ըստ օրինի, պատգամաւորութիւնը փոխանորդութեան ոյժը չունի: Օրինակի համար, եթէ սեղանաւոր մը ուզէ դրամ փոխ տալ խանութպանի մը, և եթէ ասիկա փոխանակ ինք անձամբ երթալ գրամը առնելու, իր պաշտօնեան ղրկէ, պաշտօնեան այդ մարդուն՝ խանութպանին բեսուլը կը նկատուի, ոչ թէ փոխառութիւն կնքելու փոխանորդը (վեֆիլը):

Փոխանորդը գործողութիւն մը կա՛մ յանուն զինքը փոխանորդ կարգողին կը կատարէ, ինչպէս. «այսինչին փոխանորդաբար ծախեցի (Ֆիլանքն քարաՖընցան պիվեֆեսլի սաքսըսը)», այն ինչ անուն անձին համար գնեցի (Ֆիլան իչիմ ալսըսը) ըսելով, և կամ զինքը փոխանորդողին անունը առանց պայմանադրելու կը գործէ: Առաջին պարագային, փոխանորդը ըստ օրինի պատգամաւոր կը նկատուի, և կարգ մը գործառնութեանց մէջ անպատասխանատու կը մնայ: Մէճէլէի 1462րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ պատգամաւորութեան մէջ պայմանադրական իրաւունքները (հուզուգը ազս) պատգամատուին կը պատկանին, և ո՛չ երբեք պատգամաւորին: Երկրորդ պարագային, այսինքն առանց իր փոխանորդեալին անունը յիշելու (ազսը միւլեֆֆիլիցն միւզաֆ գըլմայլալ) գործող փոխանորդը իր գործառնութեանց մէջ պա-

տառխանատութեան բաժին մը կ'ստանձնէ։ Այս փոխանորդը եթէ իր փոխանորդեալին սեփական մէկ գոյքը ծախէ, պարտաւոր է այդ իրը յանձնել զնոյին։ Եւ եթէ երբեք այդ իրին ուրիշ տէր մը ելնէ և դատաւճիռով գրաւէ զայն, գնողը կը դիմէ փոխանորդին և իր վճարած գրամը ետ կը պահանջէ։ Եւ փոխանորդը չի կրնար պատասխանատուութենէ խուսափիլ, «այդ իրը իմ սեփականութիւնս չէր, դրամը տիրոջը վճարած եմ» առարկելով։ Նոյնպէս, եթէ մէկը բան մը գնելու համար փոխանորդ կարգուի, և իր գնումները ընէ առանց իր փոխանորդեալին անունը պայմանադրելու, այս պարագային կը պարտաւորուի իր գնած իրին փոխարէնը հատուցանել, եթէ փոխանորդեալը չվճարէ իսկ Վաճառման, գնման, վարձման և խոստովանեալ պարտքերու իրաւախոհութեան (ան իգրարին սուլին) առթիւ, էական պայման չէ որ փոխանորդը իր փոխանորդեալին անունով գործէ, սակայն նուիրատուութեան, անօթատուութեան (խարէ), գրաւատուութեան, փոխառութեան, միւսարեպի ընկերութեան և ուրացեալ պարտքերու (ան ինքեարին) առթիւ եւ զած իրաւախոհութեանց մէջ, փոխանորդը պարտաւոր է յանուն փոխանորդեալին պայմանագրել, հակառակ պարագային իր գործառնութիւնը վաւերական չի նկատուիր։

Պատգամաւորութեան պաշտօնով գանձուած գրամը պատգամաւորին քով աւանդ կը նկատուի. այնպէս որ, եթէ առանց կամաւոր թերութեան կամ անփութութեան կորսուի գրամը, պատգամաւորը զայն տուած չի հարկադրուիր։ Փոխանորդութեան մէջ ալ այսպէս է։ Վաճառման, գնման, պարտուց հատուցման, պահանջքի գանձման եւ որոշ առարկաներու ստացման փոխանորդը եղող անձը երբ իր մը ստանայ, այդ իրը աւանդ կը նկատուի իր քով, եւ եթէ կորսուի, զայն հատուցանել չի հարկադրուիր։ Փոխանորդը կրնայ գրաւ կամ երաշխաւոր առնել իր ապահով ծախած իրին փոխարէն. եւ եթէ երբեք գրաւը ոչնչանայ, կամ երաշխաւորը անանկանայ, փոխանորդը ծախած իրին փոխարէնը տուած չի պարտաւորուիր։ Այսպէս ալ, եթէ վաճառման փոխանորդը իր ծախած վաճառքին փոխարէնքը չկրնայ տալ, ըստ օրինի անոր վրայ ստիպում չի գործա-

դրուիլը և փոխանորդը իր անձնական գոյքէն հատուցանելու չի պարտաւորիր: Արդէն, եթէ փոխանորդը իր փոխանորդութեան համար վարձք մը պիտի չստանայ, ազատ է իր վաճառած իրին փոխարժէքը գանձելու, կամ ոչ: Եթէ անիկա իր յօժարութեամբը չգանձէ, կրնայ իր փոխանորդեալին ցոյց տալ վաճառքը գնողը, որպէս զի անիկա անձամբ գանձէ իր պահանջը: Սակայն, ա՛յն փոխանորդները, որոնք իրենց ծառայութեան փոխարէն վարձք մը կ'ընդունին, ինչպէս միջնորդները (սէլլալ, սրմսար), ստիպողական կերպով պարտաւոր են ծախուած վաճառքին փոխարժէքը գնողէն գանձելու եւ փոխանորդեալին յանձնելու:

Հրամանը մերթ փոխանորդութեան և մերթ պատգամաւորութեան համադր է: Օրինակի համար, եթէ մարդու մը պաշտօնեան իր հրամանովը ապրանք զնէ վաճառականէ մը, պաշտօնեան այդ մարդուն գնման փոխանորդը կը նկատուի: Բայց եթէ այդ մարդը վաճառականի մը հետ սակարկութիւն կատարելէ իտքը ապրանքը առնելու և բերելու համար զրկէ իր պաշտօնեան, ասիկա այն մարդուն պատգամաւորը կը նկատուի, ո՛չ թէ փոխանորդը: Եթէ մէկը ուրիշին հրաման ընէ ըսելով. — «Այս ինչ անձին փոխ դրամ տո՛ւր, նուէր մը ըրէ՛, կամ ողորմութիւն մը տո՛ւր, ես կուտամ քեզի ետքը» եւ եթէ հրամանը ընդունող անձը տայ, կրնայ յետոյ դիմել հրաման տուողին եւ իր տուածը անկէ պահանջել: Բայց եթէ հրաման ընողը «Տո՛ւր» միայն ըսէ՝ առանց պայման դնելու իր ապա՛ վճարելը, ինչպէս կ'ըսուի «Յետոյ ինչ առ», կամ «Ետքը ես քեզի կուտամ», այս պարագային, հրամանատուն ըստ օրինի չի պարտաւորիր տրուած դրամը վճարել:

Մարդու մը հրամանը կը զօրէ միայն իր սեփականութեան նկատմամբ: Օրէնքը կը արամադրէ որ (Մեհկլիէ 1511) եթէ մէկը ուրիշի մը հրամայէ՝ ըսելով թէ «Իմ ունեցած սաչափ պարտքս դուն քու ինչքէդ վճարէ՛», եւ եթէ հրամանը ընդունող անձը խոստում տայ, ու յետոյ չուզէ վճարել, այս պարագային սխալում ի գործ չի դրուիլ որ այդ պարտքը վճարէ՛ լոկ սա պատճառաւ որ խոստում տուած էր այդ մասին:

Եթէ մարդ մը հրաման ընէ մէկուն, ըսելով «Այսինչ գոյքս ծախէ ու պարտքս վճարէ» եւ եթէ այս հրամանը

ստացողը վարձեալ փոխանորդ է, անոր վրայ ստիպում ի գործ կը դրուի, որպէս զի այդ գոյքը ծախէ և հրամանա տուին պարտքը վճարէ: Բայց երբ հրամանն ընդունողը ան վարձ փոխանորդ է, անոր վրայ ստիպում ի գործ չի դրուիր:

Երբ մարդ մը դրամ տայ ուրիշին, հրամանն ընելով որ այդ գումարը տանի յանձնէ իր պարտատիրոջ եւ փոխարէն ստացագիր մը առնէ, կամ մուրհակին ետեւը նշանակէ, սակայն ստիկա այս պատուէրին հակառակը ըլլալով գործէ, և օր մը պահանջատէրը ուրանայ այդ դրամն ստացած ըլլալը եւ երկրորդ անգամ դրամ գանձէ հրամանատուէն, այս պարագային անիկա ըստ օրինի իրաւունք ունի դրամը տու ժել տալ անկէ, որ իր հրամանին հակառակ վարուած էր:

Ն Մ Ո Յ Շ Ն Ե Ր

Առեւտրական Թղթակցութեան

Leipzig, den 3 Mai 1908

Herren A. B. in Giessen

In meinen Bedauern schon seit geraumer Zeit ohne ihre Zuschriften und Aufträge, erlaube ich mir mit Gegenwärtigen. Sie um baldige Wiederholung letzterer zu bitten, zu welchem Behufe ich meine neue Preisliste beilege, deren geneigte Durchsicht ich Ihnen empfehle. Gleichzeitig nehme ich mir die Freiheit, bei Ihnen anzufragen ob es Ihnen genehm ist, wenn ich den am 25 März fälligen.

M. 490, betragendem Warenposten vom 25. Dezember v. J. kurzer Sicht auf Sie abgeben. Bei dem unregelmässigen Eingang der ausstehenden Gelder in der jetzigen Zeit würden mich diese Erlaubniss sehr verbinden.

Ich sehe Ihrer entgegen und zeichne inzwischen achtungsvoll.

Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ե

Լայքցիկ, 3 Մայիս 1908

Տիար Ա. Բ. Ի Կեսէն

Կը ցաւիմ որ երկար ատենէ ի վեր ձենէ ո՛չ նամակ ոչ ալ ապսպրանք ստացած եմ. ներկայիւս կը համարձակիմ ձենէ խնդրել որ մեզի հետ գործէք. ներփակեալ բռի-բու-ռանս աչքէ անցուցէք. կը համարձակիմ նաեւ ձենէ իմանալ որ պիտի հաճի՞ք ընդունիլ եթէ Մարտ 23ին պայմանաժամը լրացած 490 մարք պահանջքիս համար ձեր վրայ կարճ օր-ուան փոխգիր մը քաշեմ: Գանձումներս կանոնաւոր չըլլա-լուն պատճառաւ, ստիպուած եմ այս խնդիրքը ընել, զոր ընդունելով չնորհապարտ պիտի ընէք զիս:

Սպասելով ձեր պատուական պատասխանին

Մնամ յարգանքով

Դատական Քրոնիկ

Ծովային Առեւտր. Դատարան

29 Ա. ՊՐԻԼ

Կարգացուեցաւ Գոսթաքի Սիհնա էֆ.ի աղերսագիրը, որով Տիմօլէոն Վասիլաքի էֆ.ի իրեն փոխանցած 165 ոսկի մուրհակին փոխարէնին անկէ գանձուիլը, կամ այդ գումարին դատարանին քով սեքօզիթօ ձգուիլը, և հակառակ պարա-գային յիշեալին սնանկացուիլը խնդրած էր: Նախագահին հարցման պատասխանելով, դատախազեալին փոխանորդը ը-սաւ որ «մուրհակը ստորագրողը խաբած է մեզի, և այդ գոր-ծին մէջ դատախազն ալ տռնջութիւն ունի: Այդ խնդրոյ հա-մար Պատժական դատարանին առջեւ դատ բացած ենք: Գործին մէջ Հուգուգը ումուսիքէ կայ, դատախազին այս պահանջումը Հուգուգը ռախսիքէ է և պէտք է յետաձգուի մին-չեւ Պատժական դատարանին վճիռ մը տալը»: Գոսթաքի Սիհնա էֆ.ին փոխանորդը առարկեց որ իրենք դատախազին սնանկութիւնը խնդրած են, սնանկութեան մէջ Հուգուգը ու-մուսիքէ կայ, որով այս դատին յետաձգուիլը օրինական չէ:

Այսու հանդերձ, եթէ դատախազը իրօք Պատժական դատա-
րանին դիմում ըրած է, այս գործը իրենց հետ առնչութիւն
չունի, որովհետեւ իրենք Տիմօլէօն էֆ. ի ստորագրութեամբ
մուրհակ մը առած և փոխարէնը վճարած են, հիմա որ բուն
պարտականը չէ վճարած մուրհակին փոխարէնը, ըստ օրինի
նիւանդան պարտաւոր է հատուցանել: Նախագահը հարցոց
դատախազեալին թէ մուրհակին ետեւը դրուած ստորագրու-
թիւնը ի՞նչ է: Դատախազեալը յայտարարեց որ ստորագրու-
թիւնը իրն է, բայց փոխանցումի պարբերութիւնը ետքը
աւելցած է: «Գալով խաբէութեան խնդրոյն, ըսաւ դատա-
խազը, Գոսթի Գոլէթի Գալֆա անունով մէկու մը 165 ոսկի
տուինք և հրամանի մուրհակ մը առինք, յետոյ, երբ դրամի
պէտք ունեցանք, դիմեցինք այդ անձին և առաջարկեցինք
որ իր մուրհակը մէկու մը զեղչել տայ: Մուրհակին ետեւը
ստորագրեցինք և յանձնեցինք իրեն, ասիկա Գոսթաքի Սիհ-
նա էֆ. ի զեղչել տուեր է թուղթը, դրամը զանձեր է և
փոխանակ մեզի յանձնելու ինքը վար դրեր է: Այս մասին
և թէ խնդրոյն մէջ դատախազին ալ գործակցութիւնը գտ-
նուելուն համար գրաւոր ապացոյցներ ունինք, զոր ի հարկին
կրնանք դատարանին ներկայացնել»: Դատախազեալին փո-
խանորդը ըսաւ որ. «այս կարգի առարկութիւնները նկատի
առնել օրինական չէ: Ամէն մարդ կրնայ այդ տեսակ պատ-
ճառանք մը յերիւրել, խնդրագիր մը տալ, և դատավա-
րութեան ձգձգման առիթ տալ: Դատախազեալը մեր համիլը
հագիզի ըլլալու մասին միայն երդում կրնայ առաջարկել:
Մենք պատրաստ ենք երդում ընելու, ուստի Տիմօլէօն էֆ.
կա՛մ պէտք է որ 165 ոսկի դատարանին քով տեղադրուի ձգէ
և կամ անանկացուի»:

Նախագահը, խորհրդակցելէ ետքը, դատավարութիւնը
ուրիշ օրուան յետաձգեց, դատախազեալին քով գտնուած
գրաւոր ապացոյցները տեսնելէ ետքը վճիռ մը տալու համար:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ Բ. ԴԱՏԱՐԱՆ

30 Ա. Պ Բ Ի Լ

Ատամի եղբայրները դատ բացած էին փաստաբան Մա-
նասէ էֆ. ի դէմ և 63 ոսկի իրենց պահանջքին զանձուրիլ
խնդրած էին:

Ազերսագիրը կարգացուելէ հտք, բողոքողները յայտաբարեցին որ երբ անցած տարի իրենք անանկացան, 63 ուկինոց հրամանի մուրհակ մը տուին Մանասէ Էֆ.ին, որ իրենց սէնտիքն էր, բայց մուրհակին փոխարէն ո՛չ բան մը ստացած էին, ոչ ալ պարտք ունէին: Մանասէ Էֆ.այդ մուրհակը փոխանցեր է Քայըքճըօղլուի և այս վերջինը իրենց դէմ դատ բացած է ու դանձումին համար վճռագիր մը ստացած է գատարանէն, ուստի ըստ օրինի այն դրամին Մանասէ Էֆ. ի կողմէ հատուցուելը կը խնդրեն, քանի որ սա առանց փոխարէնի մուրհակ մը ուրիշի փոխանցած է: Մանասէ Էֆ. ի փոխանորդը առարկեց որ գատարանազեաները վճռագրին բեկմանը համար վճռաբեկ Ատենին դիմած են, կրնայ ըլլալ որ վճռաբեկ Ատենը իրենց ի նպաստ որոշում մը տայ, հետեւաբար իրենք տակաւին դրամը վճարած չեն, և իրաւունք չունին իրենց դէմ դատ բանալու:

Ատամի Եղբայրները պատասխանեցին որ վճռագրին մէջ օրէնքի հակառակ կէտ մը միայն կայ, այդ մասին եթէ Քայըքճըօղլու երդում մը ընէ, վճռագիրը պիտի հաստատուի և իրենք պիտի ստիպուին այն դրամը վճարել, ուստի այժմէն իսկ իրաւունք ունին այդ վումարին Մանասէ Էֆ. ի կողմէ վճարուելը անպահովելու: Դատարանազեանին փոխանորդը առարկեց որ ճիշտնայն մուրհակը ստորագրողին երաշխաւորը կը նկատուի, և ըստ քաղաքային օրինաց, մինչև որ այս վերջինը դրամ չը վճարէ, չի կրնար դիմել ճիւղանքային:

Նախագահը, խորհրդակցելէ հտքը, օրինական տեսնելով գատարանազեանին առարկութիւնը, ազերսագրին մերժուելը վճռեց:

30 ԱՊՐԻԼ

Մ. Տավրիթ Էնէսթ գատ բացած էր Մավրիտիս Էֆ. ի սէնտիքներուն դէմ և իր զրկած 13 անտուկ մանիֆաթուրային իրեն վերադարձուելը խնդրած էր: Ազերսագիրը կարգացուելէ հտք, գատարանը յայտարարեց որ Պարսկաստան դրանդիթ ընելու համար 13 անտուկ վաճառք զրկած է իր յանձնակատարը Մավրիտիս Էֆ. ի որ այժմ անանկացած ըլլալով բացառայ է Պոլսէն: Ապրանքները հիմա Տրապզոն կ'սպասեն Ինէպէկօղլուի միջերանոցը,

և պիտի յանձնուին դատարանի կողմէ որոշուած անձի մը: Արդ, անանկին տետրակներուն մէջ կը տեսնուի որ այդ վաճառքը ֆոմիսիօնի պայմանով ղրկած է, և որովհետեւ նոյնութեամբ կը գտնուի անանկին գոյքերուն մէջ, ըստ օրինի պէտք է իրեն վերագարծուի: Սէնտիքները հաստատեցին դատախազեալին յայտարարութիւնները, բայց ընդհ. դատախազը դիտել տուաւ որ վաճառքը յանձնել կարելի ըլլալու համար, պէտք է անգամ մը անողւկներուն թիւը, մառքան, պարունակութիւնը բաղդատել անանկին տետրակներուն մէջ տեսնուած և Տրապզոնի ինէպէկօղլուի քով մթերուած վաճառքին նոյն պարագաներուն հետ, որովհետեւ կրնայ ըլլալ որ դատախազեալին քօմիսիօնի պայմանով ղըրկածը ծախած ըլլայ և Տրապզոն գտնուած վաճառքը ուրիշ ըլլայ:

Նախագահը, խորհրդակցելէ ետքը, բանաւոր գտաւ ընդհանուր Դատախազին դիտողութիւնը և վճռեց որ քըննութիւն կատարուի և նոյն պարագաները հաստատուին:

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

Ղալաթիոյ սակարանին մէջ, Ապրիլ 19էն մինչեւ Մայիս 2, հետեւեալ արժեթուղթերուն գիներն էին. —

	11 Ապրիլ	26 Ապրիլ	2 Մայիս
Օսմ. Միացեալ	103.46	103.22	104.80
Րում. Երկաթուղի	103 ¹ / ₈	175 ³ / ₈	178.75
Պանք տը Մէթըլէն	5	5	5
Պանք տը Մալօնիք	122	122	120
Օսմ. Ապահովագր. ընկ.	20.30	20.30	20.30
Թրամուէլի բաժնեթուղթ	7.95	7.60	7.55
» Ժուխանս	3.60	3.25	3.10
» պարտաթուղթ	480	480	480
Տէրքօս	313.50	314	314
Անատ. երկաթ. պարտաթղթ.	512	512	512
» » բաժնեթղթ.	15.85	15.85	15.80
Քարափ Իզմիր	586	586	586
» Պոլիս	434	432.50	432.50
Պալիս Գարապտըն	445	442	445
Թրանսպլալ	44.50	43.50	46

ԱՌԵՒՏՐ. ԲԱՌԱՐԱՆ

«ԹԻԻՐԱԿՆ»

բայց տակաւին չեն յաջողած: Ասոր գլխաւոր պատճառն է ճամբաներու նուազութիւնը և հաղորդակցութեան դժուարութիւնը: Բօւթօ-Ռիքօյի մէջ ընդամէնը 250 քիլօմէթր խճուղի և 200 քիլօմէթր երկաթուղի կայ: Բօւթօ Ռիքօյի տարեկան առեւտուրը 35 միլիոն բիսպօրի կը հասնի: (Մէկ բիսպօրը 3/5 տոլար, կամ իբր 15 դրուշ է): Այս գումարին կէսը արտածութիւն, կէսը ներածութիւն է: Ներածելի գըլխաւոր վաճառքներն են. — Աղած միս, ձուկ, բրինձ, տլիւր և գինի: Արտածուած վաճառքներն են. — Շաքար, ծխախոտ, մորթ, ճարպ և եգիպտացորեն: Բացի Բանա քաղաքէն, այս կղզիին միւս քաղաքներուն մէջ դրամագլուխ չըլլալուն պատճառաւ, պանքա ու ասոր նման վարկի հաստատութիւններ չկան:

ԲՕՌԹՕ ՏԷ ՍԱՆԿԵԱ ՄԱՌԻԱ [Porto de Santa Maria]. — Սպանիոյ մէջ 21,000 բնակչով քաղաք մ'է: Բնակչութեան մեծագոյն մասը կ'ըրաղի գինի շինելով: Շատ նշանաւոր են այս քաղաքին գինիները, որոնցմէ մեծ քանակութեամբ կ'արտածուի:

ԲՕՌԹՕ ԲԱՊԵՆՈ [Porto-cabello]. — Վէնէցուէլլայի երկրորդ նաւահանգիստն է: Ունի 18,000 բնակիչ: Կ'արտածէ գլխաւորաբար խահուէ, մորթ, քաքաօ, պղինձ, բամբակ, լիզակ, ցորեն, շաքար և ներկի փայտ: Բօւթօ Քապէն բաւական ճարտարագործ քաղաք մ'է և ունի լուցկիի, գլխարկի, շոքոլայի, սիկառի գործարաններ:

ԲՕՌԹՕ ԲՕՌԹԷՉ [Porto cortez]. — Հարաւային Ամերիկայի մէջ, Հոնտուրասի ծովեզերեայ քաղաքներէն սէկն է: Բօւթօ Բօրթէզ շատ փոքր է թէւեւ, հազիւ 2500 բնակիչ ունի, բայց Ատլանտեանի վրայ ամէնէն ապահով և ընդարձակ նաւահանգիստներէն մէկն է: Երկաթուղիով կապուած է Հոնտուրասի գլխաւոր քաղաքներուն հետ, և երկրին ներածութիւնները, որ գլխաւորաբար հիւսուածոնրէ և սննդական նիւթերէ կը բաղկանան, Բօւթօ Բօրթէզի նաւահանգիստէն կ'անցնին:

ԲՕՐՈՒԷՆՐՈՒԻԻ [Porrentruy]. — Զուիցերիոյ Պէնն նահանգին մէջ 7000 բնակչով քաղաք մ'է, ուր կը շինուին գլխաւորաբար ժամացոյց և նման առարկաներ:

ԲՕՐ ՍԱԻՏ [Port Said]. — Եգիպտոսի մէջ, Գահիւրէէ 174 քիլոմէթր հեռաւորութեամբ ծովեզերեայ քաղաք մ'է: Ունի իբր 40000 բնակիչ: ԲՕՐ Սաիտ կը գտնուի Սուէզի ջրանցին բերանը, և մինչեւ 8½ մէթր խորութեամբ (ջուրին մէջ) չողենաւեր կրնան հանդպիլ: Տարին իբր 3600 չողենաւ և առագաստանաւ կը մտնեն այս նաւահանգիստը: ԲՕՐ Սաիտ կը ներածէ 600,000 ոսկիի վաճառք և նոյնքան գումարի վաճառք ալ դրանդիդ կ'ըլլայ այս քաղաքէն: Ներածուած վաճառքներուն մեծագոյն մասը (1,250,000 թոնո) հանքածուխ է: Շողենաւները գլխաւորաբար ածուխառնելու համար կը հանդպին: Ածուխ փոխադրելու գործով կը զբաղին 3200 գործաւոր, որոնք իրենց ընտանիքներով իբր 15 հազար հոգի կ'ապրեցնեն: Այդ աշխատութեամբ: ԲՕՐ Սաիտ թրամուէյով մը կապուած է Իսմայիլիայի հետ:

ԲՕՐՍԵՐՈՒՆՏ [Porsgrund]. — Նորվեկիոյ Պրատսպէնք նահանգին մէջ ճարտարագործ և վաճառաշահ քաղաք մ'է: Ունի 4000 բնակիչ: Բանուկ առեւտուր ունի փայտի վրայ: Կ'արտադրէ կարեւոր քանակով յախճապակի և փայտեղէն իրեր:

ԲՕՐՏԷՐ [Porter]. — Անգլիական գարեջուր մ'է: Ուրիշ երկու տեսակ գարեջուրեր կան, էյլ և Սթաւթ, որոնք բօրգէրին նման մատնաւորաբար Անգլիոյ մէջ կը պատրաստուին: Անգլիոյ կլիման խիստ նպաստաւոր է գարեջուրին խմորումը պահանջած կերպով պահելու համար: Ո՛չ սառույցի ոչ ալ պաղ մթերանոցներու պէտք կայ: Այս պատճառաւ, հոն գարեջուրը շատ աժան կը շինուի: Բօրգէրը՝ մութ գոյնով, սեւի մօտ, կը պատրաստուի ամպարային մալթին (malte ambre) մէջ քիչ մը գորշ մալթ (malte brun) գնելով: Ո՛րքան աւելի խմորին այս նիւթերը, այնքան աւելի յատկանշական կ'ըլլայ բօրգէրին հոտը, և որքան աւելի հիննայ այս գարեջուրը, այնքան լաւ յատկութիւն կ'ունենայ:

ԲՅՅՅՈՒՈՒԼԻ [Pozzuoli]. — Իտալիոյ Քամբանիէնի նահանգին մէջ 12000 բնակչով նաւահանգիստ մ'է: Ունի օճառի գործարաններ, և կը շինէ բոցջուրնէ առարկաներ:

ԲՅՅՅՈՒԱՆ կամ ԲՈՒՅՈՂԱՆԸ ծակոտկէն աւազուտ կաւ մ'է, որ հրաբխային ծագում ունի, և կիրի հետ խառնուելով անմիջապէս կը պնդանայ: Այս կաւը բոցջուրն կոչուած է, որովհետեւ ամէնէն առաջ զայն գտած ու գործածած են Վեսուվի ստորոտը խաւական Բոցջուրնի քաղաքին մէջ: Հռովմայեցի ճարտարագործները այս կաւը գործածած են կարեւոր ու նորարուեստ շինութեանց մէջ: Քսան տարիէ ի վեր ծանօթ էին բոցջուրնի յատկութիւնները, բայց պատճառները անծանօթ կը մնային: Նշանաւոր ճարտարագէտ մը, Վիքա, գտաւ պատճառը և յաջողեցաւ արուեստական բոցջուրններ պատրաստել, ո'ր և է տեսակէ կաւի մէջ քիչ մը կիր խառնելով և տաքցնելով (calciner): Այս գիւտին շնորհիւ, բոցջուրնը, որ քանի մը երկիրներու միայն մեծաշնորհն էր, սովորական նիւթ մը եղաւ, և անով hydraulique շէնքերու արհեստը զարգացաւ:

ԲՔՈՒԼՆԱԿՆ [Pfullingen]. — Գերմանիոյ Վիւրթեմպերկի թագաւորութեան մէջ, 5400 բնակչով ճարտարագործ քաղաք մ'է: Ունի թուղթի, դերձանի, մանածի գործարաններ: Գինի և պտուղի պահածոներ կը պատրաստէ:

ԲՔՅՈՒՅՀԱՅՄ [Pforzheim]. — Գերմանիոյ Պատէնի գլխութեան ամէնէն ճարտարագործ քաղաքն է, որ կը գտնուի Հակոլտ և Էնզ գետերուն բերանը, Քառսրուէի և Միւլաքէրի երկաթուղիի գծին վրայ: Թանկագին մետաղներու աշխատութեան մասին, Բֆօռցհայմ կարեւոր կեդրոն մ'է Գերմանիոյ մէջ: Ունի 34,000 բնակիչ: 6000 հոգի միայն ոսկերչութեամբ կ'ղբաղին: Բֆօռցհայմի մէջ կը շինուի ամէն տեսակ գոհարեղէն. — շղթայ, մատանի, պրօշ, կոճակ, ապարանջան, ոսկիէ, արծաթէ, ոսկեգոծ արծաթէ և բլաֆէ, և կ'արտածուի աշխարհի ամէն կողմը, գլխաւորաբար Անգլիա: Անգլիոյ գնած ոսկիէ ու արծաթէ առարկաներուն մէջ մեծ թիւ մը կը կաղմեն գրչակալները, սիկարէթի տուփերը, գաւազանի գլուխները և գլխարկի ու փողկապի գնդասեղները:

Գ

ԳԱՅ կամ **ԴԷԲ** [Cap] կը կոչուի հար. Ափրիկէի անգլիական գաղթականութիւնը, որ իբր 500,000 քառ. քիլոմէթր տարածութիւն և մէկ միլիոն բնակիչ ունի: Գլխաւոր քաղաքներն են. — Գէթթաուն, կառավարութեան կեդրոնավայրը, 100,000 բն., Քիմպրլէյ, 30,000 բն., Բոսթ էլիզապէթ 25,000 բն., Կրահամթաուն 13,000 բն., Պիքընսֆիլտ 12,000 բն., Քարլ 8000 բն., Քինկ Ուիլեամսթաուն 7500 բն., Իսդընտըն 7000 բն., Կրաֆրայնէ 6000 բնակիչ: Գաբի կլիման տաք ու առողջ է: Գարունը կ'սկսի Սեպտեմբերին և կը վերջանայ Դեկտեմբերին: Յունուար 1էն մինչեւ Մարտ՝ ամառ է հոն, և Ապրիլէ մինչեւ Յունիս՝ աշուն: Այս գաղթավայրին գլխաւոր արտադրութիւնը հանածոներն են: Բաղդատաբար երկրորդական տեղ մը կը գրաւեն երկրագործական բերքերը, որոնցմէ կ'արտածուի տարին, ցորեն 750,000, գարի 250,000, վարսակ 600,000, եգիպտացորեն 650,000, գետնախնձոր 300,000 հարիւրաւիգր, գինի 27 միլիոն լիգրա: Կենդանական արտադրութիւնը աւելի կարեւոր գումար մը կը կազմեն: Գաբի մէջ կը գտնուին. — 400,000 ձի, 2,500,000 եղ, 15 միլիոն ոչխար, 5 միլիոն այծ, 250,000 խոզ, 250,000 ջալլամ:

Հանքերու մէջ նշանաւոր է ադամանդը. համեմատաբար փոքր քանակով կ'արտադրուին ոսկի, արծաթ, կապար, պղինձ ու գետնածուխ: Գաբէ արտածուած ադամանդին ինը տասներորդը Քիմպրլէյի, Տիւթութսինի, Պըլթֆօնթայնի, և Պէրսի հանքերէն կը հանուին: Ադամանդի Տը Պէրս Բընսալիթէթը ընկերութիւնը գրէթէ բոլոր հանքերը գրաւած է: Այս հանքերուն մէջ կ'աշխատին 8000 գործաւոր, որոնց 1700ը Եւրոպացի:

Ճարտարութեանց կողմէ միջակ գիրք մը ունի Գաբի գաղթավայրը: 2300ի մօտ մեծ ու փոքր գործարաններ հաստատուած են, ուր կ'աշխատին 34,000 գործաւոր: Գլխաւոր ճարտարութիւններն են. — երկաթուղիի և ալլինի կաղնածներ շինել, ցորեն աղալ, բուրդ լուալ: Ունի կօշիկի, մանիֆաթուրայի և անուշեղէնի գործարաններ, թուրանցներ:

[Կը շարունակուի]

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՇԵՐԱՄ

Պանսրմայի մեր քղթակից եւ ծանօթ վաճառական Ա. Մարեան ԷՖ. կը գրէ մեզ. —

Շերամներուն ընթացքը գոհացուցիչ է: Այժմ Ա. և Բ. քունին մէջն են: Թուրքի տերեւներն ալ լաւ են: Նախորդ շրջանէն մեծ քանակութեամբ սքօք կայ: Զոր խողակին քիւսն կ'արժէ 35—40 դրշ.: Լ. Օսմ. 108էն:

Յորենին	օխան	55½—56	փր. Լ. Օսմ.	100էն
Բակլային	»	28 —29	» » »	»
Վարսակին	»	24	» » »	»
Եգիպտացորենին	»	38½—39	» » »	»
Շուշմային	»	105 —110	» » »	»
Գառնուկի մորթ զոյգը		12 —13	դրշ. »	» 108էն
Եզան	» օխան	4 —4½	» » »	»
Բուրդին	»	5½—6	» » »	»
Հաւկիթին		18—19	» » »	»

ՑՈՐԵՆ ՆԻ ԱԼԻԻՐ

Այս տարի ցորենի մշակութեան գործերը անցած տարւունէ շատ աւելի յաջող են, սակայն առեւտրական հրապարակներու վրայ անտր գինը կը բարձրանայ և աւելի վրայ գնելու հակամէտ է: Այս շաբթու չափաւոր գործունէութիւն կար ցորենի վրայ, բայց գինները ամուր էին: Ընդամէնը 17,240,000 հարիւրաւիդր ցորեն ժամանեց Եւրոպա (նախորդ շաբթու 18,290,000 ժամանած էր), եւ 10,005,000 հ. լիդր Անգլիա և 7,235,500 հ. լիդրը Յամաքային երկիրները ներածուեցան:

Բաղդատաբար շատ քիչ քանակով ցորեն հասաւ Պոլսոյ հրապարակը այս շաբթու: Նախորդ շաբթու Անատոլիէ 345 թօնօ ժամանած էր. այս շաբթու հասաւ 240 թօնօ միայն, իսկ երկու շաբաթ է բնաւ ցորեն չներածուեցաւ Ռումանիայէ, որ անցեալ տարի այս շաբթու միայն 5060 թօնօ ղրկած էր:

Մեր ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ցորենի գիններն են. — Կակուղ Անատոլիէ Էքսդրան 54.50, Բ.ը 49, խառն տեսակը 45—46.50 փարա օխան: Կարծրին Ա.ը 57.50, Բ.ը 51—53, Գ.ը 47—48: Ռումանիայինը 53.50—55.50 փարա օխան մաքսատուրքով, եւ 49 փարա առանց մաքսատուրքի:

Ալիւրի բաւական սթօք կայ Պոլսոյ հրապարակին վրայ

եւ սովորական քանակով ալ կը ներածուի օտար երկիրներէ։ Անցեալ շաբթու 20565 պարկ ալիւր եկած էր, այս շաբթու ժամանեց 12314 պարկ հետեւեալ երկիրներէն։ — 5245 պարկ Մարսիլիայէ, 5045 Իտալական նաւահանգիստներէ, 1470 վառնայէ և 550 Օտեսայէ։ Ալիւրին գիները պարկ գլուխ 4—5 ղրշ վրայ գրին նախորդ շաբթու եւ կ'արժեն։ — Տեղական քըրմայի Ա. տեսակը 100—102, Պրաիւայի 4—6 թիւերը 118, վառնայի քըրման 98—100, թիւ 2ը 108 ղրշ. պարկը։ Ռուսական ալիւրին գիները փոխուած չեն։

Նիւ Եօրքէ կը գրուի որ հրապարակը չափէն աւելի հաստատ է և գիները ամէն օր քանի մը սենդ վրայ կը գնեն, Արժանդինէ եկած հեռագիրներուն հետեւելով։ Շատեր վաճառք ծախելու տրամադրութիւն չեն ցուցներ։ Սակարաններու մէջ պէսիքները մեծ գոռարութեամբ կրնան իրենց գործառնութիւնները կարգադրել։

Լոնտոնի հրապարակը ամուր է, խնդրանք չատ կայ, և գինը 6 բէնս վրայ գրած է։ Սթօքը զգալապէս պակսած է։ Հնդկական ցորենին՝ ճերմակ Քարաշիին համար բարձր գիներ կը պահանջուին Մայիսի և Յունիսի մէջ յանձնելիք վաճառքին համար։

ՇԱԲԱՐ

Նախորդ շաբթու առաջին օրերը շաքարի համազգային հրապարակները ամուր էին եւ գիները հատաատ, բայց յետոյ, գործառնութեանց վիճակը փոխուեցաւ եւ գիները անկում իսկ կրեցին։ Ոմանք թէպէտ այս անկումը տեւական չեն համարիր, բայց ինչ որ ալ ըլլայ, առ այժմ անխոհմուտ թիւն է, կ'ըսեն, ապագայ գուշակութիւններու վրայ հիմնուելով գները բարձրացնել։ Մինչեւ հիմա Քուպայէ շատ քիչ քանակով շաքար արտածուեցաւ, բայց այս նուազ արտածութիւնը չի կրնար գիներու բարձրացումի առիթ տալ որովհետեւ տակաւին անորոշ է թէ Քուպայի ներսերը որքան շաքար մթերուած է։

Եւրոպայի շաքարի արտադրութեան մասին, կը ծանուցուի որ արիւղը ցուրտ օգերուն պատճառաւ բանջարի մշակութիւնը ուշ մնացած է, եւ համեմատաբար քիչ տեղ բանջար պիտի մշակուի այս տարի։ Եւրոպայի մէջ սթօքն է 2,636,292 թօնօ, անցեալ տարուանն էր 2,727,924 և 1906ինը 3,104,678 թօնօ։

Նախորդ շաբթու մեր հրապարակը ժամանեց 42 վակոն
(մէկ վակոնը 100 պարկ է) Թրիէսթէի շաքար: Այս շաբթու
կ'սպասուի նաեւ 43 վակոն: Մեր հրապարակին գիներն են.
Թրիէսթէ, Մէլիս տեղական սպառումի համար 101
» » գրանզիդ մաքսատուրքով 100
» » » առանց մաքսատուրքի 87,50
» փոշի 10
Ռուսական, Մէլիս տեղական սպառումի համար 82
» » գրանզիդ մաքսատուրքով 81
» » » առանց մաքսատուրքի 70
ԵՐԿԱԹ. — Ամէն տեսակի համար խնդրանք եղաւ, և
170 թօնոյի չափ ծախուեցաւ: 25 թօնօ երկաթ Բում. Եր-
կաթուղիի վարչութիւնը գնեց: Տեղական սպառումի համար,
սովորական քանակով բութրէլ երկաթ կը ծախուի: Հրապա-
րակին վրայ մեծ քանակով գտնուելնուն համար պելժիական
ձողերը կենդինարին 1 զրուշ անկում կրեցին: Գիներն են
կենդինարը

Լիրա Օսմանեան 100կ6

Պելժիական	ձող	49/50	Սաճ	1/4	65/66
Գերմանական	»	53/54	»	5/10	71/72
Շուէտի	»	79/80	»	12/14	77/78
»	կապ	70/71	պելժ. շրջանակ		60/61
Բութրէլ		42/43	գերմ.	»	63/64

ՄԵՏԱՂ. — Մեր հրապարակին վրայ հետեւեալ վաճառք-
ներուն գիներն են. — զրուշ լիրա Օսմ. 100էն. պղինձ օ-
խան 13, անագ կենդ. 10¹/₂, զինկօ օխան 4¹/₈, պողպատ
50 քիւօ 92, թիթեղ և անտուկ 160, գամ 44, թի և
մանգաղ ծրարը 25:

Լոնտոնի մէջ պղինձին գինը ելեւէջներէ հաքը, 56
անգլ. ոսկիի և 15 շիլինի վրայ մնաց անցած շաբթու: Նիւ
եօրքի մէջ ալ 12¹/₂ կէտ կոտրեցաւ և իջաւ կենդինարը
12¹/₂ տոլարի: Կապարը կ'արժէր 13, զինկոն՝ 20 ³/₄ անգլ.:
ոսկի: Լոնտոնի մէջ երկաթի վրայ գործ չեղաւ, բայց գի-
ները ինկած չեն ու կ'արժեն Գլիվլէնտի թափցու տեսակը
52, Հէմաթիթը 61 շիլին 6 բէնտ: Ամերիկայէ կը գրուի որ
հակառակ երկաթին գինը հաստատ ու բարձր բռնելու հա-
մար հանքագործներու կողմէ եղած ջանքերուն, գիները
թոյլ են ու պիտի մնան, մինչև որ գործառնութիւնք չսկսին
առեւտրական հրապարակին վրայ:

• ԲԱՐԻԻՂ. — Պաքուի մէջ գիները թոյլ են խնդրանքի նուագութեան պատճառաւ, բայց կ'ըսուի որ Մայիսի մէջ գործունէութիւն պիտի ըլլայ և գիները պիտի հաստատուին։ Պոլսոյ մէջ ալ քարիւղի վրայ ոգեւորութիւն չկայ։ Թէ՛ քիչ վաճառք կը ժամանէ և թէ՛ քիչ կ'սպառի։ Գիները ինչպէս են և կ'արժեն

	սեղական սպառում			դրանգիդ		
Ռուսական	մտ.	30	թիթ. 28	մտ.	25	թիթ. 23
Ամերիկեան	»	—	» —	»	23	» 21
Ռումանական	»	27	» 25	»	—	» —
Ատլանդիք	»	48	» —	»	—	» —

ԱԼՔՈԼ. — 172 տակառ ժամանեց հետեւեալ տեղերէն. — Ուլատոֆսքայէ 6, Չէրվօնա և Անտրասոֆքայէ 68, Թոթքինօյէ 15, Թէրսթանքիէ 45, Սօթինսքիէ 15 և Խորտաքօֆքայէ 23 տակառ։ Ասոնցմէ զատ 40 տակառ ալ իտալական ալքոլ ներածուեցաւ, բայց մաքուր տեսակէ չըլլալուն համար, հրապարակին վրայ ընդունելութիւն չգտաւ։ Այս տեսակին գինն է 30 օխան մէկ սկիլ, իսկ միւս տեսակները կ'արժեն. — Սօթինսքիին և Խորտաքօֆքային 27¹/₂—28, Թոթքինօյին 25¹/₂—26¹/₂, Չէրվօնա և Անտրասոֆքային 26¹/₂—27¹/₂ և Թէրսթանքիի 27¹/₂—29 օխան մէկ Օսմ. սկիլ։

ՄԱՆԻՖԱՍՏԻՐԱ

[9 Մայիս]

Այս եօթնեկին առաջին օրերը ամերիկեան բամբակի հրապարակները թոյլ էին։ Նախորդ շաբաթին գինէն 5 կէտ պակասի բամբակ ծախուեցաւ, բայց յետոյ, Լիվրբուլէ ժամանած լուրերուն վրայ, հրապարակը ոգեւորուեցաւ, գիները 18—20 կէտ վրայ դրին և բաւական վաճառք ծախուեցաւ։

«Ամիսներէ ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով, բամբակին գինը վրայ դրաւ և 5, 15էն 5, 40ի բարձրացաւ» գրած էինք անցած շաբթու։ Այս շաբթու ամերիկեան միտլինկին սըոթը 29 կէտ ևս վրայ գնելով, ելաւ 5. 69 բէնայի։ Միւս տեսակներուն ալ գիները բարձրացած են։ Մայիս—Օգոստոս յանձնելիները 25—30, և յետագայ ամիսներուն մէջ յանձնելիները 18—21 կէտ վրայ դրած են։ Եգիպտական բամբակին գինը միայն չփոխուեցաւ։ Այս շաբթու Լիվրբուլի մէջ շատ

գործ կար, մեծաքանակ բամբակ ծախուեցաւ, զոր գնեցին մեծագոյն մասամբ մանարանները: Ամերիկեան բամբակին սթոք նուազեցաւ, կ'ըսուի թէ այն մանարանները, որոնք, առանց իրենց ծախածին տեղը լեցնելու, վաճառք յանձնած էին, այժմ չափազանց պիտի զղջան: Սակարանի պէսիկները կը կարծեն և կը ջանան համոզել թէ խոհեմութիւն չէ 6 բէնայի մօտ գնով բամբակի սթոք պահել, որովհետեւ թէ՛ այս շաբթուան գինները տեւական չեն, և թէ, Ամերիկայի այս տարուան բամբակի հունձքը առատ ըլլալուն հակառակ, օրուան գիններէն խրախուսուելով, երկրագործներէ ոմանք տրամադիր են բամբակի նոր ցանք ընել:

Մանիֆաթուրայի գործերը անորոշ են, սակայն ըստ երեւոյթին ակներեւ է որ գործ չկայ այս ճիւղին վրայ: Մանչէսթրէ կը գրեն որ եթէ գործերու ընթացքին վրայ ութը մանիֆաթուրաճիւններու կարծիքն ուզէք, վեցը ձեզի պիտի պատասխանեն որ խնդրանք չատ կայ, բայց գինները անյարմար ըլլալուն համար, մէկ մասը միայն կը գործագրուի: Մէկը պիտի ըսէ որ շատ յաջող են գործերը, իսկ միւսը պիտի յայտարարէ որ գործերու այսքան ծախող վիճակի նըմանը չէ տեսնուած Մանչէսթրի հրապարակին վրայ: Այս մասին յուշտեսներու կարծիքը աւելի հիմնաւոր պիտի գլուխենք, երբ ականարկ մը նետենք հրատարակուած պաշտօնական տեղեկագրի մը վրայ: 1908ի Յունուար 1էն մինչեւ Ապրիլ 30, չորս ամսուան մէջ, Անգլիայէ արտածուած է 81,079,920 լիպրա մանած և 1,963,341,000 եառտա բամբակեղէն(առտառ, ամերիկեան տնկածոյ և ներկուած կտաւ) Անցած տարի այդ չորս ամսուան մէջ արտածուած էր 72,911,200 լիպրա մանած, և 2,153,527,900 բամբակեղէն: Բաղդատելով այս թուանշանները, պիտի տեսնենք որ այս տարուան առաջին երրորդին մէջ, անցած տարուան նոյն շրջանէն իբր 8 միլիոն լիպրա աւելի մանած և 190 միլիոն եառտա նուազ բամբակեղէն արտածուած է: Ուստի, մանածի սպառումը աւելցած և մանիֆաթուրայինը պակսած է: Թուրքիա անցած տարի Յունուար 1էն մինչեւ Ապրիլ 30, Անգլիայէ գնած էր 3,464,000 լիպրա մանած, և 94,158,000 եարտա բամբակեղէն: Այս տարի այդ չորս ամսուան մէջ, գնած է 2,039,000 լիպրա մանած և 26,705,000 եարտա բամբակեղէն:

Որսի Մորթերու Հրապարակը

[2 Մայիս]

Որսի մորթի հրապարակը թոյլ կը շարունակէ։ Սանա-
րի խնդրանքը շատ տկար է, գիններն ալ ինկած են։ Աղուէսի
գնորդներ կան Ռուսիոյ համար, սակայն պակաս գին առա-
ջարկելնուն՝ առայժմ վաճառողները չեն յօժարիր ապրանք
ծախել։ Եթէ հրապարակը այսպէս թոյլ շարունակէ, պիտի
ստիպուին ձեռքէ հանել։

Նապաստակ 165/175 ղրուշէն վաճառումներ եղան։

Միւս անասկներուն վրայ նշանակելի գործ մը չկայ։
Արդէն եղանակն ալ անցած է։

Անասլուի Գորգերու Հրապարակը

[2 Մայիս]

Ծախուեցաւ	800 հին	գորգ	գին	18—25	Ֆր.
	100 մետաքս	»	»	60—90	»
	50 բրդէ	»	»	80—90	»
	500 հին բարձ	»	»	10—10 ¹ / ₂	»

Ա.Ֆիօնի Հրապարակը

[Ապրիլ 25—Մայիս 2]

Ծախուեցաւ 1 սնտուկ Մալաթիոյ ապրանք, զոր գնեց
Ն. վարդերեան էֆ. 205 ղրուշ, 1 սնտուկ Գարահիսարի, զոր
գնեց Մ. Թարանթո 180 ղրուշ։

Քիթրէի Հրապարակը

(2 Մայիս)

Ծախուեցաւ 10 պարկ պիօնտո 16¹/₄ էն։

Գ.Ա.Ր.Ի [26 Ապրիլ 2 Մայիս]

Եօթնեկին մէջ Պուլիս ժամանեցին Անատոլուի Օսմ. եր-
կաթուղիով միայն 4 վակօն և քանի մը փոքր բարձիւններ
Մէրսինէն և Ռումանիայէն, գիններն են հետեւեալները։

Անատոլուի ապրանք 35—36 փր. օխտն, ըստ տեսակին,
Հայտար Բաշա մալուշաին յանձնելի. միայն քանի մը վա-
կօն էքսթրայի համար 36¹/₂—37 բարաէն խնդրանք կայ գա-
րեջուրի համար, Մէրսինի ապրանքին քիլէն կ'արժէ
14¹/₂—16, ռումանականը 16¹/₄—17¹/₄ ղրուշ։

ՆԱՄԱԿԱԳԻՐ (Իւլէ)։— Այգեգործութեան վրայ ձեր հարցումը յանձ-
նեցինք մեր մասնագէտ աշխատակցին, որու պատասխանը պիտի հրա-
տարակենք յաջորդ Թուով։

Տպագր. ԶԱՐԵՂ Ն. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ—Արտօնատէր Հ.Ս. Խ. ԻԻԹԻՃԵԱՆ

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԾԻԱԾԱՆ. — Կը բովանդակէ Միտաք Մեծարենցի 37 քերթուածները՝ Արամ Անտոնեանի գեղեցիկ մէկ յառաջաբանով։ Սոյն հատորիկը իր գտած ջերմ ընդունելութիւնով սպառելու մօտ է, գին 4 զրուշ։

ՊԱՐՏԷՉ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ և գործնական դաստիարակութեան. — Տիկին Փ. Հաղարապետեանի սոյն երկը՝ բազմաթիւ պատկերներովը և պէս պէս նիւթերովը հաճելի կը դարձնէ բարոյագիտութեան ուսումը տղայոց համար. գին 4 զշ։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՆԵՑՈՅՑ 1908 տարւոյ. — 200է աւելի էջերու մէջ լեցուած են ամէն տեսակ զուարճալի, օգտակար, բարոյական, գիտական և գրական գեղեցիկ հաւաքածոներ. գին 3 զրուշ։

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐ և Յովհ. Պրոսպերի Տէրոյենց (պատկերով) Յ. Գ. Մրմրեանի սոյն երկը պատկուած է իդմիրեանց գրական մրցանակով և իր 253 էջերուն մէջ խմբագրուած են նախորդ դարու գրական, կրօնական, պատմական և մատենագրական կտրեւոր իրողութիւնները, գին 12½ զրուշ։

ԿԵԱՆՔԻ ԳՈՐԾԱՅՈՒԹԻՒՆԸ. — Անգլիացի հեղինակ Լորա Էյփլիի սոյն երկը հայացուցած է Գ. Ոսկեան էֆ. 180 էջերէ և 17 գլուխներէ կը բաղկանայ և մարդկային կեանքի գործածութեան վրայ խիստ հմտօրէն խօսուած է, գին 7 զրուշ։

ԵՐԿՈՒ ՍՐՏԵՐ. — Վէպ Արամ Գաբուճեանի, գին 3½ զշ։

Գաւառներէ եկած յանձնարարութեանց համար բօսդի ծախս չի պահանջուիր, սոյն վեց գրքերը միանգամայն գնել ուզողները 27 զրուշ միայն կը վճարեն։ Դիմել Զարեան գրատուն։

THE SINGER

MANUFACTURING Cie.

Մ Ի Ն Կ Է Ի

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ.

400 է՝ ՄԱՆԵԼԻՍ ԳԱՏՈՂ ԼԻԿԱՅԱԿԱՆ ՇԻՆՈՂՐԱՄ

Մինկէրի կարի մեքենաները, իրենց տոկոսում թեալը համար աշխարհի ամէն կողմը տարածուած են:

ՀԱՆՈՐ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԸ
ՀԱՆՈՐ ԳՆԵԶԱԿՆԵՐԸ
ՀԱՆՈՐ ԿՈՇԿԱԿԱՐՆԵՐԸ

Սինկէրի մեքենայ միայն կը գործածեն

Մասնաճիւղեր բովանդակ թուրքիոյ մէջ

THE SINGER

Մինկէրի մեքենաները կը ծախուին

ԲՆԻՐՈՒՄ { Շիտակ ճամբայ, Կարսմուսլընյի դիմաց
" " Պոնմարշէի դիմաց, 343 կրկ.

ԿՈՂԱԹԻՍ { Սինկէր խան, Սիւնէլին ետեւ
" " Թրամուէլի կայարանին դիմաց

ՊՈԼԻՍ { Սուլթան Համալ, Սիւ 2
" " Սուլթան Պայազիտ, Թրամուէլի կայարանին
դիմաց, Սիւ 13

ՍԵԻԻՏՍՈՐ, 2 արշը Պոլս, Սիւ 120

THE SINGER

Մինկէրի կեդրոնաւորին կը գտնուի Բերա, Շիտակ ճամբայ թիւ 343 կրկին, Տիւզ օղլու Սարգիս պէյի տունը:

50—22

Ա.ՆԻՎԱԼԱՍՏԱՅԻ ԶԵՂՂՐ

ՊԻՏԻ ԺԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՍՏԵՓԱՆ ՏԷՎԼԵԹԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Կ. Պոլս, Էսկի-Չապիի, Պաղատ 0թ էլին տակը թիւ 55, քաջալերուած Բիւրակի յարգւոյ ընթերցողներուն ցոյց տուած ջերմ վերաբերումէն. կը շարունակէ ղեկընէալ գինե-րով պատրաստել իրեն ուղղուած ո՛ր է է յանձնարարութիւն, ըլլալ այցաքարդ, քառաչուէ կնիք. նամակի գլուխ, պահա-րան, քամկիւլ, հաշուեցոյց եւն.:

100	այցաքարի, մէկ լեզուով	8	դր.
100	» 2 կամ 3 լեզուով	10	»
Բառչուէ կնիք	1 լեզուէ	8	»
»	» 2 կամ 3 լեզուէ	10	»

Փափաքողաց օրինակներ ձրի կը գրկուին: Փոխարժէքը կանխիկ: Բոստի ծախքը 1 դրուէ:

ԲԻԲԼԱԿՆ

«بوراكن»

ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ارمنجه غزنه

Մէհմէտ Փաշա Խան, Թիւ 12

در سعادت محمد پاشا خان ۱۲

PURAGN

Revue Arménienne

Siamboul, Mehmed Pacha Han, N. 12

Appréciée par la Chambre
de Commerce de Consple.

عمانی تجارت اورطسی طرفند
تقريب اورالمشدر

ՕՍՄ ԱՌԵԻՏ ՍԵՆԵԱԿԷՆ

ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Գ. ՇՐՋԱՆ

Թիւ 20

ԳՈՅՄԱՆՆԵՐ

52 Թիւի բաժնեգին 60 դր2, 13 ֆր., 5 ռուպլի

26 Թիւի բաժանորդագրութիւնը եւս կ'ընդունուին
Տաքելան բաժնեգինը կանխիկ վճարողը իբր նուէր
կ'ստանան ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԻ, ԶԵՌԱԳԻՐՔԸ անուն պատ-
կերագարդ հրատարակութիւնը, որ զործի մարդոց
համար անհրաժեշտ օժանդակ մ'է, իր պարունա-
կած պորձնական բազմաթիւ ծանօթութիւններով:

10 ՄԱՅԻՍ 1908

Կ. ՊՈԼԻՒՍ

ՅԱՐԱԹ. ԶԱՐԵԷՆ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Մ. Կ. ԱՐԱՄԵԱՆ Եղբարք

41, Չափաֆերլար

7, 54 Մեծ Նոր Խան, Կ. ՊՈԼԻՍ

Սոյն վաճառատանց մէջ կը գտնուին բանուածի (Broderie) վրայ ճօխ տեսակներ դիւրամատչելի և անմրցելի գիւներով:

Ֆէլպա և աթլազի վրայ ծաղիկներ, աթլաս Խորանի քախըւներ, կըլանա, բարձի երեսներ, պողաներ, ամբողջ բուլլուի տեսակներ, պաշ Խորիւսիներ, սեֆեսեներ, սիւֆ չիլիկներ:

Գաւառներէն եկած յանձնարարութիւններ փութով կը կատարենք և մինչեւ $\frac{1}{2}$ օսկի մեր տեսակներէն նմոյշներ կը ղրկենք բոլորով:

Նաեւ կը ծանուցանենք որ ճիւղ մըն ալ հաստատած ենք

ԱժՈՒՆ ԵՒ ԽԻՍՏ ՇԱՀԱՒՈՐ ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐՈՒ
առուծարի վրայ: Կրնանք tirageներու նայիլ, couponները գանձել և տեղեկութիւններ տալ:

Գաւառային պարկեշտ գործակալներու պէտք ունինք, այս ապրանքներուն համար: Դիմել վերոյիշեալ հասցէին:

6—1



ՁՐԻ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻ

Ամէն անոնց որոնք կը փախա-
քին ունենալ

ԳՈՒՂՊԱՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՍ և անոր մէջ գտնուած մեքե-
նաներուն աշխատող գործաւորներուն պատկերները,
տպագրուած գներու ցուցակն ու Ձեզի և Պալմանաժամկետու
մանրամասնութիւնները, Արանց, Կանանց, Էւ Տղայոց յա-
տուկ առաջնակարգ Մանածով և Եւրոպական դրութեամբ
պատրաստուած գուլճաներու ձեւերը և անոնց գոյներուն
իրական նմոյշները ցուցադրող գեղեցիկ ԳԱԹԱԼՕԿ մը:

Հետեւաբար կեցծ ապրանքներէ ղգուշանալով եքի
կուզեմ աման, տկուն Էւ ընթիւ գուլպաներ ունենալ հաճե-
ցէք անմիջապէս գրել միակ ԳՈՒՂՊԱՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՍ հա-
ցէին, որուն հիմնադիր-տնօրէնն է

ԳԵՈՐԳ Կ. ԺԱՄԱԿՈՉԵԱՆ
Ամասիա